

skega izkupička v smislu gospodarskega programa 10 K. — Tov. Vin-o Krek, učitelj in posestnik v Trbojah pri Kranju, 10 K. — Tov. E. Gangl ob priliki Zavezinega jubileja 10 K. — Živel! darovalci in nasledniki!

Letnina za 1913 po 2 K so plačali ti-
je tovariši in tovarišice: nadučiteljica Marija Blahna; učiteljice: Ana Krašovec, Poldi Tomšič, Toni Virk, Neimenovana, Pavla Pirker; učitelja: Viktor Grčar in Karel Puhar, vsi iz Ribnice na Dolenjskem. — Marija Stravs, učiteljica v Zamečku pri Raki na Dolenjskem. — Nadučitelj Anton Skala, učitelja Fran Mrcina in Fran Grum in učiteljica Ljudmila Borštnar, vsi iz Vipave. — Klotilda Kunacz, učiteljica na Suhorji pri Košani. — Gabriel Grilec, nadučitelj na Studencu pri Radni na Dolenjskem. — Ivan Stupica, učitelj v Dražgošah na Gorenjskem. Hvala!

Priporočajte in širite naš list!

Učiteljski vestnik.

IVAN DIMNIK — Trst:

Učitelj bodi Sokol!

Kdor plove brez smotra v svetovni reki, je izgubljen, ta služi le drugim za stroj; zato se moramo kmalu vprašati: ali imamo pravi smoter, pravi ideal, brez pravega ideala ni mogoč napredek. Kake ideale torej imamo?

Masaryk.

Eden glavnih naših idealov je Sokolstvo, v katerem so vtelesene vse kreposti, po katerih hrepeni mož in ki budi eno naših poglavitnih smotrov vse veke.

Velika je misel sokolska in vzvišeni so nje četverer evangelijske: telesne kreposti, npr. stvarne kreposti, narodnostne odločnosti in demokratske notranjosti.

Ne samo duševna, čustvena in moralna vzgoja je naš namen: tudi telesna vzgoja in izobrazba nam mora biti sveta! Le v zdravem telesu biva zdrava duša!

Sokolska ideja! Ta vzvišeni naš ideal, katere krepki potezi narodne vzajemnosti in demokratizma se bliščita v naši bodočnosti in sedanjosti kot dve svetli zvezdi vodnici vsakemu izobražencu, da jih ne more in ne sme prezreti. Kako lepo širi in krepi narodnostno idejo Sokolstvo: ono s širjenjem same sebe krepi in utrjuje tudi narodno idejo in vrši pri tem veliko narodno-obrambno delo s tem, da preprečuje širjenje renegatstva in probujanje narodne zavesti na naših mejah; kako vzvišeno oznanja sokolstvo demokratizem: »Če nikdar prej, te prešine demokratski duh v onem trenutku, ko boš stal ob boku obrtnika ali delavca, ko boš dan na dan občeval z njimi — po mislih buržoazije — nižjimi sloji. Izginila bo nezaupnost, na njeno mesto pa mora stopiti na eni strani spoštovanje in zaupnost; na drugi strani pa tem večje prijateljstvo, tem iskrenejša ljubezen do istih članov človeške družbe, ki jih le-ta zanemarja in čisto zaničuje, a jim hlini svojo neresnično naklonjenost — kadar jih potrebuje.«

Poleg družabnosti in telesne vzgoje, ki je nikdar ne moremo dovolj poudarjati, ima pa sokolska ideja tudi to, da nas navaja k delavnosti, nam krepi duha in nam s pomočjo fizične krepkosti podeljuje tudi moč idej.

Sistematično je delovanje Sokolstva k temu s pomočjo drobnega narodnega dela, ki se uveljavlja v širjenju demokratske ideje, vzajemnosti, narodnosti, ideje smisla telesne vzgoje, abstinence — oziroma zmernosti, antinikotinizma; katero širi s pomočjo predavanj, knjižnic, neposrednega pouka, poučnih izletov. To dviga sokolsko idejo in ji daje vzvišeni smisel!

Sokolstvo hoče priboriti narodu krepkih delavcev in se trudi zato, da bo narod telesno — kakor duševno napredoval od generacije do generacije in se povzdignil. Bori se proti vsemu, kar telesno in duševno ubija posameznika. Ne posameznika, temveč z mnogimi slučajmi generacija za generacijo sicer pada v žrelo pogube — in s tem slabi moč naroda.

Nuditi rokodelcem, telesnemu in duševnemu delavcu socialni razvoj njegovega telesa, to je pa namen sistematiškega sokolskega telovadnega sestava in dela.

Toda ne samo za okrepitev naroda, temveč z okrepitevijo posameznih slovanskih narodov deluje Sokolstvo za okrepitev vsega Slovanstva. Sokolska ideja deluje tudi za ukoreninjenje slovanske ideje in slovanske vzajemnosti.

Zapomni naj si pa vsakdo, da še ni odpomogel sokolski ideji, če hodi le v telovadnico telovaditi, ker s tem je vsakdo šele telovadeč, a še ni Sokol, ki je pripomogel smotrom sokolske ideje do veljave.

Vladimir Knaflič pravi prav umestno o Sokolstvu: »Telesno silen, npr. živ, živ, o Sokolstvu: Telesno silen, npr. živ, živ, (po svoje) naroden aristokrat ni Sokol;

telesno močan, npr. a ne narodno čuteč demokrati Sokol; naroden, demokratičen, silen, a ne npr. živ, četudi član „Sokola“, ni Sokol; oni, ki živi npr., četudi narodno in dela demokratično, a ne uri svojih telesnih sil, ni Sokol. Sokol je edino in izključno le ta, ki živi npr., uri in krepi svoje telesne sile in oblikuje telo vztrajno in tekom let do vrhunca umetniške klasične dovršenosti, oni, ki je skozinsko demokrat po vsem svojem mišljenju, ki v zasebnem življenju, v politiki, v socialnih vprašanjih ne dopušča le vsakemu svobode, ampak ki izkusa tudi dejanjski omogočiti osvobojo, politično in socialno, in slednjič, ki si za torišče svojega demokratičnega političnega in socialnega delovanja izbere oni delokrog, ki mu je dan po naravi sami, ono singulitetno skupino, v koji je vzrastel in ki mu daje kulturna in politična sredstva za njegovo politično in socialno delovanje in predmet temu delovanju: **N a r o d.**«

MLADINA!

Nisem ti mogel napisati boljnih besedi od teh. Svoj čas so nam prepovedali telovaditi pri sokolskih društvih. Vkljub temu je bilo vzgojenih mnogo sokolskih vaditeljev uprav v zadnjem času v vrstah našega učiteljskega naraščaja. V ponos in diko naroda bo to učiteljstvo. V zadnjem času je po ministrski odredbi dovoljeno naraščaju in šolski mladini zopet telovaditi pri sokolskih društvih, torej je tudi našemu učiteljskemu naraščaju dovoljeno telovaditi v sokolskih vrstah. Zatorej je naš smoter sedaj uvesti in širiti sokolsko idejo med učiteljskim naraščajem, da si tam pridobi dovoljne sokolske naobrazbe in se uvede sokolski telovadni sestav v naše šolske telovadnice.

Kdor Slovan — ta Sokol!

Krankske vesti.

—r— **Inspekcija na cesti.** Dobro je že v spominu našim čitateljem, kako je ljubljanski nadzornik Majer opravljal svoj posel tudi ob zaprtih vratih in na javni cesti. Ta čudna navada se od časa do časa ponavlja — ne sicer pri nadzornikih, pač pa pri damah, čeprav nimajo s šolstvom nič opravka in stika. Ampak na Kranjskem je dandanes vse mogoče. — Ko je deželni glavar dr. Sušteršič opravljal svoje inspekcijsko potovanje po deželi, ga je spremljala njegova gospa soproga. V nekem kraju na Dolenjskem je gospod glavar nadzoroval občinsko pisarno, njegova gospa soproga pa je na cesti ustavljala šolsko mladino in ji pregledovala zvezke. Lepo je sicer, da se visoka dama zanima za uspehe šolskega pouka po kmetih, vendar ne more biti učiteljstvu vse eno, ako mu vsak čas nova nadzorovalna oblast stopa na pot. Ali naš zakon o šolskem nadzorstvu nima več veljave? Saj je star komaj leto dni! Naj ga brž zopet prenarade in postavijo vanj paragraf, ki določa, da sodijo v kategorijo nadzorovalnih organov tudi soproge deželnega glavarja, deželnih odbornikov, sploh vseh veljakov in prvakov S. L. S. Potlej bo menda vendar enkrat dovolj inspektorjev!

—r— **Prof. Evgenij Jarc** ima kot drž. poslanec prelepo navado, da namreč pod zaščito svoje imunitete širokoustno in sirovo zabavlja čez učiteljstvo, kadar ima kje kak šod. Šod je priredil pred nedavnim časom tudi v Metliki, kjer je grmelo in treskalo, da se je vsa dostojnost akademika-profesorja izprevrgla v ton gostilniškega primojduševca! Prof. Jarc je klical na vsa usta: »Sedaj bo pa imenovan en tak okrajni šolski nadzornik, ki bo liberalnim učiteljem že pokazal!« — Res je bil kmalu potem imenovan — Štrukelj! — No, lepo sodbo morajo imeti klerikalci o zmognostih in lastnostih Štrukljevih, da so ga že pred imenovanjem odevali z insignijami — policaja!

—r— **»Ta že ne bo imenovan, ta je Sokol!«** Tov. Ivan Kovač, prov. učitelj v Sp. Šiški, je prošil za stalno nameščenje na tem mestu. Mladi mož ima vse izpite z odliko, je najbolje kvalifikovan ter je bil od krajevega in od okrajnega šolskega sveta predlagan prmo loco za naprošeno mesto. Pa vse ni nič pomagalo. Mož je Sokol in dr. Lampe je predlagal pri c. kr. dež. šol. svetu, da Sokol ne sme biti imenovan in da naj se služba vnovič razpiše. Ivan Kovač je pa prošil potem za učitelja na c. in kr. mornariški šoli v Šibeniku. In imenovan je bil! Njegova izvrstna izpričevala in izborna kvalifikacija je bila merodajna. Mož bi imel v Šiški 1000 K plače, v Šibeniku bo imel pa 4000 K, četudi je Sokol. Vzornemu naprednemu učitelju in čilemu Sokolu naše odkritosrčne čestitke! Na zdar!

—r— **Smrtna kosa** ima letos tudi obilo žrtv v vrstah vpokojenega učitel-

stva na Kranjskem. Tekom nekaj mesecev je pobrala že osem tovarišev trpinov, in od teh tudi dva v postojnskem okraju. — Najpoprej je pograbila v prijazni vasi Rakitniku vpokojenega učitelja Gustava Grosmana, 9. avgusta pa je zatisnil za vedno svoje trudne oči Mihael Kalan, nadučitelj v pokoju in častni občan v Sempetru na Krasu. — Gustav Grosman je zagledal učiteljstvu nehalno luč sveta v Sežani l. 1845. Služboval je nekaj časa v Starem Trgu pri Ložu, pozneje na Ubeljskem pod Nanosom in pri Sv. Ivanu poleg Matenje Vasi. Bil je jako ponižen, miroljuben in tih, a pri vsem tem so ga naši znani prijatelji črtili in preganjali, kolikor so ga le mogli in znali ter mu s tem že tako skromno življenje popolnoma zagrenili. — Pred par leti je prošil s tremi dugimi starejšimi tovariši deželni zbor za priznanje zadnje petletnice, a dobil je ni, ker bi bil baje zaradi teh par grošev spravil kranjsko deželo na boben! — Mihael Kalan je bil pa poštena gorenjska duša, rojen leta 1844 v Stražišču pri Kranju. Ko je pred 47. leti dovršil predpisane študije, je nastopil prvo službo pri Zalem Logu. Par let pozneje je prišel v Orehek pri Postojni in v zadnjih trideset let je deloval jako uspešno v Sempetru na Krasu. Ker je bil jako natančen, marljiv in vreden učitelj, je bil povsod priljubljen in spoštovan. Orehovci so ga izvolili svoječasno podžupanom. Sempeterci pa častnim občanom, kar ga je na stara leta veselilo in mu bilo v veliko zadoščenje. Veličasten pogreb, kakršnih je videl Sempeter še malo, je bil priča, da je bil mož na svojem mestu. Blag inna spomin!

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Suplentinja Josipina Demšarjeva je imenovana za provizorično učiteljico na šestrazredni ljudski šoli v St. Vidu nad Ljubljano. Absolventka Albina Levstikova je pripuščena k brezplačni praksi na ljudski šoli na Vrhniki in istotako absolventka Marija Petriceva za Borovnico. Suplentka Ana Debelakova v Litiji je imenovana za provizorično učiteljico na šestrazrednici v Toplicah.

—r— **Iz seje c. kr. deželnega šolskega sveta v Ljubljani** dne 29. pret. m. Na ljudskih šolah so imenovani: Viljem Cirkelbah za učitelja v Terbiju, Peter Jocič za učitelja na Dobravi pri Kropi, Antonija Stancar za učiteljico v Podbrezju, Ernest Sušteršič za učitelja v Griblah, Henrik Paternost za učitelja v Senožečah in Ivan Bertonec za učitelja v Smarjeti. Nadučitelj Andrej Perne v Šturjah se s 30. septembrom t. l. stalno vpokoji in se mu izreče priznanje deželnega šolskega sveta. Učiteljica Ana Kilar v Novem mestu se začasno vpokoji. Na ljudski šoli v St. Petru pri Novem mestu se ustanovi poseben oddelek.

—r— **Na meščanski šoli v Postojni** bo vpisovanje učencev od 13. do 15. septembra t. l. Učenci, ki so dovršili 5. šolsko leto na ljudski šoli, se sprejemajo brez preizkušnje. Šolnine ni na tej šoli plačati nobenemu učencu. Učni jezik je na meščanski šoli v Postojni slovenski. Ta zavod priporočamo posebno staršem, ki so namenili svojega otroka za trgovski ali obrtni stan.

—r— **Razglas o sprejemu gojenk v gospodinjstvo šole c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.** V prvi polovici meseca oktobra se otvori petnajsti tečaj gospodinjstva šole. Gojenke morajo stanovati v zavodu. Zavod je v posebnem poslopiju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani. Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgoje, slova, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisa in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjstven knjigovodstvo ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino. — Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privaditvi nemškemu jeziku. — Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 35 K ali za ves tečaj 385 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednje obleke s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para črveljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi preskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima katera več obleke, jo sme prinesiti s seboj. — Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šole, morajo: 1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnem zbiranju vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk; 2. znati čitati, pisati in računati; 3. predložiti zdravniško izpričevalo, da so zdrave; 4. predložiti

obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške; 5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu. — Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško izpričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo do 10. septembra t. l. glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. — V prvi vrsti se v gospodinjstvo šole sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prošilke iz drugih dežel. — Prošnje za sprejem bodo rešene med 20. in 25. septembrom. — Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Štajerske vesti.

—r— **Za izboljšanje učiteljskih plač.** Tudi okrajni šolski svet v Sevnici se je v svoji zadnji seji s soglasno sprejetim predlogom učiteljskega zastopnika zavzel za izboljšanje učiteljskih plač.

—r— **Dež. odbornik Robič** †. Dne 29. avgusta je umrl v mariborski splošni bolnišnici slovenski štajerski deželni odbornik, prof. Robič. Bil je star 72 let. Profesorja Robiča je, kakor znano, zadel pred približno tremi tedni mrtvoud.

—r— **V Veržeju** se je v nedeljo dne 24. avgusta vršila šolska veselica, ki je nad vse pričakovano dobro uspešla. Vse točke izredno bogatega vzporeda — omenjamo razen nagovorov, deklamacij in lepega petja samo tri igre: Snegulčica, Lažniva Milena in Kaznovani šaljivci — so se izvajale tako izvrstno, da se mnogobrojno zbrano občinstvo kar načuditi ni moglo. Zaslužene pohvale niso želi samo posamezni izvajatelji programa, temveč tudi tov. nadučitelj Sprager in gđc. učiteljica Colnaričeva, katera edina sta s svojim neumornim trudom pripomogla do tako lepega uspeha. H koncu so bili vsi učenci — tudi neizbrani postreženi s kavo, raznim pecivom, sladkorjem in sadjem, pri čemer je posebno gospa Spragerjeva imela dela čez glavo, za kar ji gre zaslužen priznanje. Bil je za veržejsko mladino praznik, ki ji gotovo ostane v neizbrisnem spominu. Da je cela prirediteljska res ugajala, nam še tudi svedoči, da se je veselica na občo željo morala v nedeljo dne 31. avgusta ponavljati.

—r— **Mitrasov tempelj na Ptuj.** Na cesarjev rojstni dan t. l. so šolarji IV. r. od Sv. Barbare Slov. gorice s svojim nadučiteljem F. Kranjcem priredili poučni izlet na Ptuj, posebno jih je pa vleklo novo izkopen in lepo odkrit Mitrasov tempelj pred 1600 leti živčih paganov in tudi razni rimski spomeniki bivšega mesta Petovlje (razdejanj 79. l. p. Kr.) Otroke pripelje na velikem z deskami opremljenem vozu par konj po 2 uri trajajoči vožnji mimo starodavnega, zgodovine polnega grada Vurberga pred sloj. šolo na Ptuj. Tu se ogledala krasna šola s spomenikoma pedagogov A. M. Slomška in A. I. Komenskega. Po pozdravu tov. nadučitelja Ivana Kanklerja se je podal mali polk mimo glavarstva, kjer je bil pozdravljen slučajno iz cerkve prišedši c. kr. namestniški svetnik gos. Netolizka s 4 uradniki. Ne daleč od tu stoji župna cerkev s prosto stoječim starinskim stolpom, v katerem in okoli njega je v zidanih mnogo rimskih, razne oblike kazočih spomenikov, ogledala se je tudi ta cerkev s 15 krasnimi oltarji. Od 11. do pol 1. ure se je opazoval, bolje rečeno občudoval muzej, ki vsebuje v pritičju lepo naravno zložen Mitrasov tempelj, ki je bil izkopen na Bregu blizu Ptuja. Ves muzej je zanimal male radovedneže in je vidno vplival na njihovo zgodovinsko in realno znanje. Take muzeje bi morala vsa mladina leto za letom obiskovati v svojo izobrazbo. Po končanem ogledovanju muzeja se je odkorakalo čez dravski most proti Hajdim, kjer je pravi prostor paganskih templov. Blizu državne ceste, četrte ure južno-zahodno od Ptuja, se je ogledoval lepo odkrit zemlje prost Mitrasov tempelj, kjer so pagani svojim raznim malikom darovali živali. Na desni strani templja se lepo vidi priprava studenca, kjer so darove najprej umivali, od tod je bil napravljen vodovod; na levi strani so bili pa oltarji, kjer so zažigali te osnažene darove. Okolo templja se vidijo celice, kjer so stanovali paganski duhovni. Blizu tega templja stoji prostorna uta z raznimi zanimivimi izkopanimi spomeniki paganskega kulta, kjer je razlagal radovoljno strokovnjak gospod profesor dr. I. Skrabar, za kar se mu tem potom najtopleje zahvaljuje. Mitras je solnčni bog, predstavljajoč svojo veličansko moč, izklesan iz mramorja kot velikan, držeč z levo roko velikega bika za zgornjo čeljust, z desnico mu vpozne hrbtišče ter poklekne na njegov križ, da se ne more več ganiti, a zda ga z bodalom zakolje v tilnik. K temu delu mu pridejo na pomoč razne manjše živali: psi, mač-